

מדיניות ארה"ב כלפי ישראל והמזרח התיכון גיליון 96 (דצמבר 2020)

גל אולי סיגלר*

ינואר 2021

התמורה האמריקאית להחלטת מרוקו, סודאן ואיחוד האמירויות לנרמל יחסים עם ישראל התבהרה לאור מספר החלטות שהתקבלו בארה"ב: אישור החסינות והסיוע לסודאן, הסרת סודאן מרשימת מדינות תומכות הטרור, עסקאות הנשק הנרחבות עם סודאן ומרוקו, והכרה בריבונות מרוקו בסהרה המערבית. הקונגרס האמריקאי אישר את הסיוע הצבאי השנתי לישראל ומימון חדש וחסר תקדים לפעילויות ישראליות-פלסטיניות משותפות. בזמן שממשל טראמפ האיץ את הלחץ הצבאי והכלכלי על איראן, הנשיא הנבחר ביידן והביע חזון שונה למדיניות ארה"ב כלפי איראן.

א. יחסי ישראל-ארה"ב

- 1. מימון לישראל בתקציב ההגנה לשנת 2021** - הקונגרס עקף את הוטו של הנשיא טראמפ ואישר את תקציב ההגנה לשנת 2021, שכולל 3.3 מיליארד דולר בסיוע הגנתי לישראל, ו-500 מיליון דולר לפרויקטים משותפים עם ישראל. סעיפי התקציב שקשורים לישראל מאשררים את מזכר ההבנות שנחתם בין המדינות ב-2018, תחת הנשיא אובמה. לתקציב צורפו השנה סעיפים שמתירים לנשיא לחרוג, גם לא במצב חירום, ממגבלת 200 מיליון הדולר שקיימת על ייצוא נשקי הנחייה מדויקת לישראל, ושמאפשרים למחלקת המדינה להקים קבוצת עבודה משותפת עם ישראל בנושא טכנולוגיה הגנתית. בנוסף, התקציב מקצה 12 מיליון דולר לתוכניות שיתוף פעולה עם ישראל בנושא הבריאות ונגיף הקורונה, ו-6 מיליון דולר לשיתוף פעולה בין ישראל, ארה"ב ומדינות מתפתחות, למשך שלוש השנים הקרובות.
- 2. שיתוף פעולה הגנתי הדוק בין ישראל לארה"ב** - שגרירות ארה"ב בישראל הודיעה כי היועץ הבכיר לביטחון לאומי אובריאן נועד בירושלים עם ראש הממשלה נתניהו והיועץ לביטחון לאומי בן-שבת. השלושה דנו בהסכמי אברהם, סוגיות ביטחוניות והתפתחויות אזוריות. במהלך ביקורו, העניק אובריאן לבן-שבת את מדליית מחלקת ההגנה האמריקאית לשירות ציבורי יוצא דופן, התואר המכובד ביותר שמוענק לאזרחים זרים.
- 3. ארה"ב מצדדת בישראל במוסדות הבינלאומיים** - כצפוי, ארה"ב הצביעה נגד כל ההצעות המבקרות את המדיניות הישראלית בעצרת האו"ם הכללית ה-75. חרף ההתנגדות האמריקאית, ההצעות, שכללו גינויים לכיבוש רמת הגולן והגדה המערבית, זכו לרוב.
- 4. למרות התנגדות בכירים אמריקאים, פולארד הגיע לישראל** - ג'ונתן פולארד, לשעבר עובד מודיעין של חיל הים האמריקאי ומרגל בשירות ישראל, נחת בנתב"ג, 35 שנים לאחר מעצרו, וזכה שם לקבלת פנים מנתניהו. חרף התנגדות ה-FBI ובכירים בפנטגון וחיל הים, משרד המשפטים האמריקאי הכריע כי פולארד השלים את תקופת שחרורו על תנאי, ולכן רשאי לעבור לישראל.

* גל אולי סיגלר הוא חוקר במכון מיתוים. הוא לומד מדעי המדינה באוניברסיטת ייל, ארה"ב, ותחומי העניין שלו כוללים את מדיניות ארה"ב במזרח התיכון, מדיניות גרעין, פוליטיקה ישראלית, חוק בינלאומי, רפורמות חברתיות וביואתיקה.

ב. הפלסטינים ותהליך השלום

1. **תמיכה דו-מפלגתית לקידום פיוס ושלום** - כחלק מהצעת החוק לסיוע לאור נגיף הקורונה, העביר הקונגרס הצעה דו-מפלגתית, שמקצה 250 מיליון דולר לפרויקטים לקידום דיאלוג ובניית שלום בין ישראלים לפלסטינים, ולקידום המגזר העסקי הפלסטיני. התקציב יתפרס באופן שווה על פני חמש השנים הקרובות, ויתמוך בפרויקטים לא-ממשלתיים המקדמים שלום, בתקופה בה "הקיטוב והדה-הומניזציה מתעצמים". החוק עבר לאחר שנים של מאמצי קידום שהוביל ארגון-הגג ALLMEP (Alliance for Middle East Peace), בו חברים עשרות ארגוני שלום וחברה משותפת.

2. **גורמים חוץ-ממשלתיים מגישים המלצות לביידן על הנושא הישראלי-פלסטיני** - בשבועות האחרונים של נשיאותו, טראמפ אינו עושה מאמצים לקדם את חזון השלום הישראלי-פלסטיני שלו. הנשיא הנבחר ביידן צפוי לאמץ גישה חדשה מזו של טראמפ, ומכוני מחקר ומדיניות שונים פועלים להשפיע על גישה זו באמצעות פרסום מסמכי המלצות. מסמך של Center for New American Security קרא לביידן לחדש את המימון לאונר"א, לדרוש מישראל לחדול מקידום ההתנחלויות, ולשנות את מעמדם החוקי של שטחי C לשטחי B. ה-International Crisis Group, בשיתוף ה-US/Middle East Project, הפצירו לביידן להתמקד בקידום זכויות אדם, בהסרת חסמים שמרחיקים את פתרון שתי-המדינות, ובעידוד התחדשות פוליטית בקרב הפלסטינים. אנשי צוות השלום האמריקאי לשעבר, דניאל קרצר ואהרון דיוויד מילר, גורסים שממשל ביידן צריך לאמץ גישה רב-לאומית בבואו לקדם שלום ישראלי-פלסטיני.

ג. ארה"ב ויחסי ישראל-מדינות ערב

1. **טראמפ מכיר בריבונות מרוקו בסהרה המערבית בתמורה ליחסים עם ישראל** - ההחלטה האמריקאית חורגת מהקונצנזוס הבינלאומי ומעמדה אמריקאית ניטראלית, שנמשכה כ-40 שנה, בנוגע למעמד החוקי של הסהרה המערבית. המהלך עורר ביקורת בקרב רפובליקנים ודמוקרטים כאחד. הסנטור הרפובליקני אינהוף מאוקלהומה, למשל, יצא נגד ההחלטה בטענה שארה"ב "סחרה" באנשי הסהרה המערבית. חבר בית הנבחרים הדמוקרטי אנגל מניו יורק הביע דאגה מכך שההחלטה החריגה פוגעת בדיפלומטיה הרב-לאומית ומכרסמת באמינות של ארה"ב בעיני העולם. ארה"ב גם אישרה עסקת נשק בשווי של מיליארד דולר עם מרוקו, הכוללת מכירת ארבעה מל"טים מתקדמים וכלי נשק מדויקים. ארה"ב הודיעה כי תפתח קונסוליה בסהרה המערבית, והיא צפויה לחתום על הסכמים כלכליים נוספים עם מרוקו. לפני הביקור של המשלחת האמריקאית-ישראלית המשותפת במרוקו בנושא הסכם הנורמליזציה, הגיעה המשלחת האמריקאית, בראשות היועץ קושנר, לישראל. במהלך הביקור טען קושנר שהכרת ארה"ב בירושלים כבירת ישראל הובילה להתקדמות היסטורית לקראת שלום אזורי. כשנשאל לגבי הסיכויים להסכמי נורמליזציה עם מדינות ערב נוספות, אמר קושנר שהוא "אופטימי מאוד".

2. **הדמוקרטים לא הצליחו לחסום את עסקת הנשק עם איחוד האמירויות** - הסנאט דחה שתי הצעות שמטרתן למנוע עסקת נשק בשווי 23 מיליארד דולר עם איחוד האמירויות, שכוללת מטוסי F-35 ומל"טים מתקדמים. עסקה זו נתפסת כחלק מהחבילה שהעניקה ארה"ב לאיחוד האמירויות בתמורה להחלטה האמירטית לכונן יחסים עם ישראל. חברי קונגרס רפובליקנים שמצדדים בעסקת הנשק הבהירו כי יתרונה הצבאי האיכותי של ישראל לא יפגע כתוצאה ממנה. בהצהרת כוונת שפרסמה מחלקת המדינה בחודש נובמבר, לקראת הדיון על עסקת הנשק בקונגרס, טען פומפאו שהעסקה עולה בקנה אחד עם המחויבות האמריקאית ליתרונה האיכותי של ישראל במזרח התיכון.

3. **סודאן הוסרה מרשימת מדינות תומכות הטרור, ותקבל סיוע וחסיונות** - ארה"ב הבטיחה למחוק את סודאן מרשימת המדינות תומכות הטרור בתמורה לכינון יחסים עם ישראל. היישום האיטי של ההתחייבות האמריקאית הדאיגה בכירים בסודאן, שהודיעו לפומפאו שסוף שנת 2020 יהיה המועד האחרון למימוש ההבטחה האמריקאית, אחרת תחזור בה סודאן מנרמול היחסים עם ישראל. האולטימטום הסודאני מצביע על הקרקע הכלכלית השברירית עליה מבוססת ההחלטה לכונן יחסים עם ישראל. בנוסף להסרת סודאן מרשימת המדינות תומכות הטרור, הקונגרס החליט לחדש את

החסינות של סודאן מפני תביעות מצד נפגעי טרור ומשפחותיהם, חוץ מתביעות שקשורות לפיגוע התאומים. החוק שעבר בקונגרס גם מעניק לסודאן 700 מיליון דולר בסיוע ו-120 מיליון דולר לכיסוי חוב לקרן המטבע הבינלאומית (IMF). דווח כי בכירים ישראלים שידלו מחוקקים אמריקאים לאשר את החסינות והסיוע, עקב חשש מסיכון המשך נרמול היחסים עם סודאן ומדינות ערב נוספות.

4. אריה לייטסטון מונה כנציג המיוחד לנורמליזציה כלכלית במזרח התיכון - לייטסטון, שמונה בחודש נובמבר כראש "קרן אברהם" גם משמש כיועץ בכיר לשגריר ארה"ב בישראל פרידמן. פומפאו הצהיר כי מינויו של לייטסטון כנציג מיוחד "יתרום למהירות של תהליך הנורמליזציה וליעילותו". המינוי לא מטיל על לייטסטון אחריות חדשה, ויפוג עם כניסת ביידן לבית הלבן. הבחירה בלייטסטון להוביל את קרן אברהם עוררה התנגדות חריפה בקרב הדמוקרטים, עקב קשריו לארגוני ימין בישראל, דוגמת "אם תרצו".

ד. מדיניות ארה"ב במזרח התיכון

1. מתיחות גוברת בין ארה"ב לאיראן - טראמפ הפך פסיבי יותר בכל הקשור למדיניות ארה"ב כלפי איראן, והתרכז בקריאת תיגר על תוצאות הבחירות לנשיאות ארה"ב. דווח כי הוא הקנה לפומפאו חופש פעולה בכל הנוגע לאיראן, ואישור מראש לכל מהלך שאינו "מתחיל מלחמת עולם שלישית". הלחץ האמריקאי על איראן ממשיך במרץ. מחלקת המדינה הודיעה על הטלת סנקציות חדשות נגד נציג משמרות המהפכה האסלאמי (IRGC) בתימן, שני בכירים במשרד המודיעין והביטחון האיראני, אוניברסיטת אל-מוצטפא הבינלאומית, וארבעה גופים המסייעים לייצוא מוצרים פטרוכימיים איראניים. פומפאו גינה את ההחלטה האיראנית להתיר העשרת אורניום ולהשהות ביקורות של האו"ם באתרי הגרעין. פומפאו קרא לבנות הברית של ארה"ב להימנע מלתגמל את איראן ב"פייסנות כלכלית". בפעם השנייה בתוך חודש, מטוסי קרב אמריקאים טסו בקרבת השטח האווירי של איראן, כהצהרת נוכחות אמריקאית. המהלך אירע בזמן שצבא ארה"ב היה בכוננות גבוהה, והוא ננקט כדי להרתיע את איראן מתוקפנות כלפי חיילי ארה"ב.

2. כוונת ביידן לחדש את המשא ומתן עם איראן - ביידן הבטיח לחדש את ההובלה האמריקאית בזירה הבינלאומית, ולאמץ גישה רב-לאומית לסוגיות חוץ וביטחון. בראיון בלעדי לניו יורק טיימס, הנשיא הנבחר הודיע כי אם איראן תיישם את ההתחייבויות הכלולות בהסכם הגרעין, גם ארה"ב תחזור להסכם. בהודעה פומבית המכוונת לביידן, נשיא איראן רוחאני הפציר בנשיא הנבחר לחזור להסכם הגרעין, אך הבהיר שמשא ומתן מחודש על תנאי העסקה אינו נמצא על הפרק. יושב ראש המטות המשולבים מיילי, שצפוי להמשיך בתפקידו גם תחת ממשל ביידן, נפגש עם שר ההגנה גנץ והרמטכ"ל כוכבי, לדון באיום האיראני. כמסר לביידן, הבכירים הישראלים הדגישו את החשיבות שהם מייחסים ללחץ כלכלי ומדיני על איראן. גנץ גם הדגיש בפני מיילי את החשיבות של נוכחות צבאית אמריקאית במזרח התיכון, בסתירה לשאיפתו של טראמפ להסיג את הכוחות ולשים קץ ל"מלחמות האינסוף".

3. מתיחות בין ארה"ב לתורכיה - מחלקת המדינה הודיעה על סנקציות נגד חברת Turkish Presidency of Defense Industry, לאחר שתורכיה, למרות חברותה בנאט"ו, התעלמה מדרישת ארה"ב לחזור בה מקניית מערכת הטילים הרוסית S-400. הסנקציות כוללות הגבלות ויזה והקפאת נכסים לנשיא ובכירים בחברה התורכית, ואיסור על ייצוא מארה"ב אליה.